

Projektbeskrivelse

Styrket indsats om digitale affaldsdata

1. Formål og baggrund

1.1. Baggrund

Affaltdirektiver stiller flere og større krav til data, måling og afrapportering om cirkulær økonomi og affald og klimaeffekter. Kommunerne har behov for valide og aktuelle affaldsdata til at understøtte de kommunale myndighedsopgaver effektivt. KL har behov for indsigt i konsistente, valide og aktuelle data af hensyn til interessevaretagelsen. I dag dækkes disse behov ikke af de nuværende datasystemer på affaldsområdet. Dette er der enighed om på statsligt og kommunalt niveau.

Projektet i 2021 er et forprojekt og udgør en del af kommunernes digitaliseringsprogram 2021-2025. Projektet skal desuden ses i sammenhæng med den fællesoffentlige digitaliseringsstrategi (FODS) 2021, hvor der er et initiativ om et forprojekt med henblik på udvikling af en cirkulær databank, der forventes etableret i regi af Danmarks Miljøportal. Det er helt centralt, at kommunerne får ejerskab til fælles systemløsninger, og at data kan udveksle mellem forskellige systemer.

Ved at koordinere fælles kommunale løsninger og sikre kommunalt ejerskab i regi af det fælles kommunale digitaliseringsprogram, skal kommunerne med bistand fra KL finde fælles effektive løsninger bl.a. via udvikling af nøgletalsmodellen/affaldsviden.dk. Gennem vidensdeling og hjælp til selvhjælp får kommunerne etableret digitale databaserede værktøjer, der kan fungere i den kommunale virkelighed og samtidig spille sammen med de statslige initiativer, herunder den cirkulære databank.

Systemerne og projektet skal understøtte de kommunale opgaver med at strømline den borgernære affaldsindsamling af husholdningsaffald og husholdningsslignende affald fra erhverv samt det kommende udvidede producentansvar for emballager og understøtte genanvendelsesmålene.

1.2. Formål

Projektet har til formål at styrke kommunernes opgavevaretagelse på affalds- og cirkulær økonomiområdet ved at understøtte kommunernes adgang til og anvendelse af digitale data på affaldsområdet.

Der er tale om mange forskellige typer af affaldsdata, herunder fx mængder fra forskellige fraktioner og kilder, behandlingsformer og økonomiske data på affaldsområdet m.m. Det er centralt, at der kan tilvejebringes data på kommunalt niveau og i stigende grad dashboards på nutids data.

Forprojektet i 2021 har derfor fokus på at opstille og prioritere forskellige indsatsområder på affaldsdataområdet fremadrettet, så der sikres en koordineret og målrettet sammenhæng i både den fælles kommunale og den fælles-offentlige strategi om bedre udnyttelse af digitale affaldsdata.

En cirkulær tilgang dækker fx både data, der vedrører kommunens affaldsordninger, egne forvaltninger og forsyningsselskaber, byggeri og anlæg, grønne indkøb samt udvikling af lokale virksomheders grønne forretningsmodeller gennem data- og materialestrømme.

Det eksisterende redskab, Affaldsdatasystemet (ADS), opfylder ikke kommunernes krav og behov for aktuelle datastrømme, da de danske affaldsstatistikker, der udgives af MST, kommer med flere års forsinkelse. En tilgængelig og aktiv platform skal imødekomme databehovet på de nuværende mangelfulde tal, og sikre, at indberetning, ansvar, behandling og innovative cirkulær økonomi løsninger kan optimeres og realiseres. Ensretning og tilgængelighed af affaldsdata skal dermed sikre, at Danmark på tværs af sektorer og systemer får en fælles forståelse af omstillingens udfordringer samt bidrage til økonomiske og driftsmæssige problematikker.

Desuden skal data understøtte udviklingen af den inkonsistente kontoplan på affaldsområdet, understøtte ansvarsfordeling og særligt de kommunale myndighedsopgaver (tilsyn og planlægning), herunder det kommende udvidede producentansvar, samt sikre, at den nationale affaldsplan implementeres på et aktuelt datagrundlag.

1.3. Projektide

Projektet skal bidrage til udvikling af en cirkulær databank, hvor data vedrørende affald, cirkulær økonomi og ressourcer samles og gøres tilgængelige ét sted. En cirkulær databank er en stor opgave, som bedst kan løses i fællesskab mellem staten, regioner, kommuner og erhvervslivet.

Forprojektet skal identificere de kommunale ønsker og behov til dels den cirkulære databank, dels til fælles kommunale løsninger uden for den cirkulære databank. De forskellige systemer skal i langt højere grad kunne "tale sammen" og kunne udveksle data. Der eksisterer i dag en række kommunale systemer med forskellige affaldsdata, men systemerne er ikke integrerede og data kan ikke udveksles.

Den fælles digitale platform skal skabe bedre muligheder for effektiv opgavefordeling, logistisk og organisatorisk planlægning, og til at forfølge genanvendelsesmålene, samt bidrage til at løse de manglende sammenhænge i affaldsstrømme på tværs af kommunerne.

Ensrettet kommunikation, forståelse af affaldsbehandling og cirkulære økonomi-potentialer kan i fælles fagsystemer samle aktører og interessenter, der i fællesskab kan udvikle synergier for at indfri genanvendelsesmålene.

Databanken skal fungere som en platform for bæredygtig udvikling på tværs af sektorer og aktører, hvor der skabes det nødvendige datagrundlag til mere genbrug, bedre genanvendelse og ressource optimering, samt understøtte politiske og faglige beslutninger i affaldssektoren.

Affaldsdirektiver vil stille flere og større krav til data, måling og afrapportering om cirkulær økonomi og affald, og kommunerne har behov for at se sammenhænge i affaldsstrømme på tværs af kommunerne for at kunne optimere

affaldshåndteringen i Danmark. Den cirkulære databank skal understøtte nuværende og fremtidige politiske og faglige initiativer med solide data og bidrage til implementeringen af den nationale affaldsplan. Herudover skal affaldsdata understøtte danske og europæiske målsætninger på genanvendelse ved at samle overblik over affaldsmængder og fraktioner på deres rejse i forskellige værdikæder.

Samtidig skal eksisterende systemer som fx nøgletalsmodellen/affaldsvi-den.dk (hvor ca. 80 kommuner har samlet affaldsdata), IoT-systemer og andre fagsystemer medtænkes, integreres og udvikles.

1.4. Gevinster

Projektet forventer at modne IoT-løsninger i kommunerne, der skal bidrage til smartere og grønnere affaldsløsninger gennem systemoptimeringer.

Digitale platforme skal skabe incitament til bedre udnyttelse af ressourcer og affald gennem et aktuelt og solidt datagrundlag, og ved at dele erfaringer på tværs af kommuner, inspirere til lokale løsninger. Hertil forventes strømlinet og ensartet indrapportering at skabe bedre belæg for fælleskommunale løsninger.

Den cirkulære databank og andre digitale platformes kommunikation og arkitektur skal skabe en ramme for synergier mellem det private og offentlige, der skal motivere til innovative løsninger på tværs af sektorer og værdikæder.

Affaldsdata gøres tilgængelige og aktuelle, og skaber dermed et solidt beslutningsgrundlag for kommende implementeringer eller forbedringer af den nationale affaldsplan som fx producentansvar og forskellige husholdningsordninger. Hertil skaber solide data et belæg for mulige CO₂-besparelser i forbindelse med CØ-tiltag, og muliggør ensartethed i beregningen af klimaef-fekterne, som kommunerne kan bruge i fremtidige planlægninger af klima- og affaldsplaner.

Der gøres op med mangelfulde og forældede tal på affaldsdata i kommunerne, så ansvarsfordeling, opgaver og organisering kan forbedres.

1.5. Resultatmål

For forprojektet er målet at opstille, konkretisere og prioritere de indsatser og mål, der skal arbejdes videre med i den både Kommunernes Digitaliseringsprogram 2021-2025 og den fællesoffentlige digitaliseringsstrategi frem mod 2025.

Der identificeres affaldsdatanebehov, som skal bidrage til kommunernes udvikling og omstilling til mere cirkulær økonomi. Målet er, at affaldsdata både skal understøtte lokale tiltag i kommunerne samt bidrage til fælleskommunale og regionale løsninger.

Ved udgangen af forprojektet forventes det, at de nødvendige data for at identificere den cirkulære databanks krav og kriterier er fastlagt. Herunder arkitektur, funktion, kommunikation samt fælles og særbehov mellem kommuner og andre aktører.

Forprojektet skal herudover give belæg for, hvordan eksisterende datasystemer kan integreres, samt give overblik over, hvordan affaldsdata inkorporeres i klimaberegninger og hvordan emissionerne fordeles.

2. Leverancer og succeskriterier

2.1. Modnings- og analysefasen (2021)

Projektet starter med en grundig analyse af kommunernes forudsætninger og eksisterende systemløsninger på affaldsområdet, fordi projektets succes afhænger af, at den enkelte deltagerkommune bliver i stand til at udvikle og integrere digitale løsninger for egne affaldsdata. Det kræver, at indsatsen tager udgangspunkt i den enkelte kommunes forudsætninger og eksisterende systemer. Kommunernes nuværende og fremtidige behov og arbejdsindsatser skal identificeres med henblik på at bestemme arkitektur og kriterier af den digitale platform. Der kan også blive et tæt samarbejde med fælles kommunale affaldsselskaber og Dansk affaldsforening.

Dertil kommer, at projektet er et skaleringsprojekt, hvor allerede etableret viden og redskaber skal gøres tilgængelig for alle kommuner og videreudvikles i et fælleskommunalt samarbejde ud over nøgletalsmodellen. Der er derfor behov for et højt kommunikationsniveau især i starten af projektet, så den enkelte kommune kan beslutte sin deltagelse på et oplyst grundlag.

Leverancer i 2021

- Foranalyse 2021 med ekstern bistand:
 - Kvantitativ analyse af kommunernes nuværende brug af affalds- og forsyningsdata til opgaveløsningen på affaldsområdet
 - Kvalitativ analyse af kommunernes kompetenceniveau og behov for kompetenceudvikling og systemunderstøttelse
 - Gennemførelse af fokuserede interviews med udvalgte kommuner
 - Verifikation af resultater gennem 1-2 workshops for de kommuner der har leveret input
- Opstart af drøftelse med Miljøstyrelsen om en indsats for tilvejebringelse af højkvalitets affaldsdata og input til den cirkulære databank
- Opstart af drøftelse med forsyningssektoren om en indsats for tilvejebringelse af højkvalitets affaldsdata
- Opstartspræsentation af projektet før analysearbejdet (1 ½ dagskonference)
- Præsentation af analysearbejdet og dialog med kommunerne om næste skridt og deres involvering (1-2 heldagskonferencer, fx øst + vest)
- Etablering af et faciliteret fælleskommunalt samarbejde for affaldsdata, med inddragelse af erfaringer fra nøgletalsmodellen på affaldsområdet.

Succeskriterier

- Minimum 50 % af kommunerne har deltaget i den kvantitative undersøgelse
- Minimum 25 % af kommunerne har deltaget i den kvalitative undersøgelse
- Minimum 20 kommuner deltager i det fælleskommunale samarbejde ved opstart af 2. projektår

2.2. Gennemførelses- og implementeringsfasen (2022-2025)

Projektet skal grundlæggende levere hjælp til selvhjælp, så kommunerne bliver i stand til at benytte aktuelle affaldsdata i opgaveløsningen på affaldsområdet.

Der vil derfor sideløbende ske både en fælleskommunal vidensdeling og udvikling af virkemidler, samt en indsats for at forbedre de overordnede rammer for kommunernes brug af forsyningsdata.

Leverancer 2022-2025
<ul style="list-style-type: none"> • Gennemførelse af en tæt faciliteret fælleskommunal kompetenceopbygning og erfaringsudveksling, baseret på erfaringerne fra bl.a. nøgletalsmodellen og etableringen af det fælleskommunale nøgletalssamarbejde for ejendomsområdet (nuværende FKDS initiativ 5.2) • Udvikling af skabeloner for ledelsesinformation til alle niveauer af den kommunale organisation • Forbedrede nøgletal for kommunale affaldsdata til brug for kommunerne både til FLIS, affaldsplanlægning og tilsynsopgaver samt kommunikation med brugerne.
Succeskriterier
<ul style="list-style-type: none"> • Minimum 40 kommuner kan ved projektets afslutning dokumentere forbedrede digitale databaserede affaldsindsatser og resultater

3. Budget

Aktivitet/år	2021	2022	2023	2024	2025	I alt
Projektledelse og styring i CKE	675.000	900.000	900.000	900.000	900.000	4.275.000
Kommunal indstationering	150.000	100.000	100.000	100.000	100.000	550.000
Ekstern konsulentbistand	300.000	100.000	100.000	100.000	100.000	700.000
IoT aktiviteter	67.000	50.000	34.000			151.000
Øvrige omkostninger	8.000	50.000	66.000	100.000	100.000	324.000
Udgifter i alt	1.200.000	1.200.000	1.200.000	1.200.000	1.200.000	6.000.000

Finansiering

Projektbevillingen finansieres af puljen afsat til projekter i delprogrammet Klima og ressourcer under Kommunernes Digitaliseringsprogram 2021-2025.

4. Tidshorisont

Projektet startes op primo 2021 og forventes afsluttet med udgangen af 2025.

5. Risikovurdering af projektet

Projektets succes vil først og fremmest afhænge af, at tilstrækkeligt mange kommuner vil prioritere deltagelse. Der er derfor en opstartsrisiko ved, at der ikke er nok kommuner, der ønsker at deltage.

Valide data og muligheden for at trække information ud af data på tværs af kommunerne åbner op for flere og mere koordinerede indsatser for at effektivisere og styrke affaldshåndteringen, ligesom en fællesoffentlig cirkulær databank kan blive et vigtigt redskab i omstillingen til den cirkulære økonomi.

Udfordringen er at gennemføre projektet, så alle lokale hensyn bliver afdækket og forhandlet på plads til en fælles løsning, som alle bakker op om. Det gælder både systematiseringen af data, som skal give mening for alle kommunerne så vel som de mange andre aktører på affaldsområdet, og det gælder udviklingen af en fællesoffentlig cirkulær databank, med en endnu bredere kreds af interessenter.

6. Interessentvurdering

Der er en god dialog om perspektiver og udfordringerne med digitale affaldsdata med en de fleste relevante interessenter, herunder Miljøstyrelsen, affaldsselskaber, forskellige interesse- og videns organisationer og virksomheder samt en række kommuner.

7. Organisering

Projektet gennemføres af Center for Klima og Erhverv (CKE), om muligt med periodevis ind stationeret bistand fra kommunale eksperter og/eller eksterne konsulenter.

Projektet koordineres internt i KL med de to andre digitale projekter i CKE om klimatilpasning og aktiv energistyring, med henblik på synergi, samt med KL's centre og kontorer, der arbejder med digitalisering. Projektet koordineres eksternt med projektet om en fællesoffentlig cirkulær databank i FODS-regi, så det kommunale digitaliseringsprojekt spiller ind i FODS-projektet, og så FODS-projektet tager højde for de kommunale perspektiver fra nærværende projekt.

Projektet refererer til programstyregruppen for Klima og ressourcer under Kommunernes Digitaliseringsprogram 2021-2025.

Projektet skal afrapportere om projektets status og fremdrift til styregruppens møder, som holdes 3-4 gange årligt.

Fra år til år skal programstyregruppen foretage en prioritering af, hvilke initiativer, der skal igangsættes og arbejdes med. KL's bestyrelse vil hvert år få forelagt en samlet sag for det kommunale digitaliseringsprogram, hvori indgår det kommende års indsatser og økonomien i hvert delprogram, så det dermed er muligt løbende af foretage justeringer og prioriteringer.